

Euskal industriaz

«Krisitik ez gara industria eredu berarekin aterako; aldaketa handi bat iritsi da». Arantza Tapia Jaurlearitzako Garapen Ekonomikorako sailburuak esana da, abuztuak 10eko *Berria*-n. EAEn 2008ko industriako 250 mila lanpostuak 200 mila bihurtu zaizkigun honetan, krisiaren latza ukatzerik ez dago. Baikorkeria latza izan zen krisia gurera iritsiko ez zela esatea.

Eustatek lurraldez lurralde emandako datuetan, berriz, gutxitan aipatzen den datu deigarri bat: Araba eta Gipuzkoan lau lanpostutik bat galdu da 2008-2014 bitartean: industriako 15 mila lanpostu galdu dira Araban, 20 mila Gipuzkoan. Bizkaiak, ordea, hobe eutsi die zituen lanpostu industrialei: 108 milatik 94 milara jaitsi dira (%13ko galera); proportzioan, galera puskaz txikiagoa.

Tapiak aldaketa handia aipatzen du. Sektoreka, zertan aldatu da euskal industria? 2008-2012 epealdirako datu xeheak eskaintzen ditu Eustatek. Sektore bakoitzak guztira euskal industrian duen pisua aztertuz gero, sektore irabazleak (edo ez hain galtzaileak, zehatzago) badira epe horretan: makineria eta garraio industriaren kasua da hori. Lanpostuetan euskal industrian duten pisu erlatiboa igo egin dute, eta, proportzio are handiagoan, baita balio erantsian duten pisua ere. Hortaz, krisialdia dezente hobeto gaingitu dute industri sektoreok: enplegu gutxiago galdu dute eta enplegu horren emaitza ere baliotsuagoa da egun, erlatiboki. CAF, Irizar, CIE Automotive edota Danobat datozkio bati burura boteprontoan. Oro har, tamainarena ere bada gure enpresek duten erronka.

Doikuntza bizi izan duten sektoreen beste muturrean, forja eta metalarekin zerikusia duen industria dago: euskal

industri enpleguan pisua galdu dute (2 puntu gutxiagoko ekarpena), eta galera (txikiagoa, baina galera) izan dute balio erantsiari egindako ekarpenean. Hortaz, hain errentagarriak ez zitzaizkien langileak kaleratu dituzte. Produktibitatea handitzea dakar horrek, baina modu txar edo lazgarriean: langabezia igoz. Dena den, hiltzen ez zaituenak indartsuago egiten zaituela ere esan liteke, lehiakideak jausi ahala merkataua zabaltzen baita bizirauten dutenentzat. Dena den, alor horietan euskal enpresek eskuratzen duten zenbateko osoa lehen baino gutxiago da orain.

Oihal, egur eta paperarekin zerikusia duten sektoreek ere pisua galdu dute sortzen duten enpleguari erreparatuta, baina balio erantsian duten pisua mantenduz. Hortaz, 2012ra bitartean, ez dira forja eta metala bezain 'galtzaila' suertatu, nahiz doikuntza sufritu duten horiek ere.

Enpleguan pisu erlatiboa irabazi baina balio erantsian pisua mantendu bakarrik egin dutenetan, jakien eta lehengaien industria, etxetresna elektrikoak nahiz etxeko gailu eta altzariak ditugu. 2012ra arteko datu xeheak baino ez ditugu, ordea; 2013an gertatutako doikuntzak iristeke zeuden oraindik datu eta sektoreotara, hein batean bederen. Fagor Catari esleitu berri dioten honetan, ikuskizun dago puzzlearen azken itxura zenbateraino aldatzen den.

Azkenik, fintze eta kimika sektorea dugu: euskal datuak lar baldintzatzen ditu Muskizko findegiaeren pisuak. Urteotan Petronorrek eraikitako koke plantak inbertsio handia eragin du eta jardueran berregokitze nabarmena ere bai: enpleguan duen pisu erlatiboa ia mantenduz, %4ko pisu galera ikusten da 2008-2012 artean balio erantsiari egindako ekarpenean. 2013an, bere historian lehen aldiz, galerak plazaratu zituen gainera Repsolen filialak. Baina, itxuraz, momentuko berregokitzea izan da: 2014an esportazio eta inportazioen handitze nabarmena bizi du erregaien sektoreak, Muskizen jarduera berrabiatzea protagonista duelarik. Marjinen estutzea ikaragarria ez bada, irabaziek laster itzuli behar lukete Barbadun ibai ertzeko findegira.

Hortaz, sektoreka ere, arrazoi du Tapiak: krisia latza da eta eragindako aldaketak itzelak. Espainian eta gurean erai-kuntzak izandako goraldiak ispilukeria eragin zuen gure in-dustrian ere. Ginen baino ederrago islatu gintuen datuetan. Indarguneak izan baditugu, baina krisiak hain latz jo gaitue-nerako, gantz batzuk ere bagenituen oparoaldiak ezkutatuak. Erronka teknologikoa aipatu du hainbatek, nazioartekotze beharrarekin. Prozesu osoak eta enpresa hornitzaile kateak eskaintzeko beharra ere aipatzen du Tapia sailburuak, Basque Country markaren indartzeaz ari dela. Hori dena eta gehiago beharko da, munduko merkatuetan, lidergoan izango diren enpresak lortzeko. Tamaina eta ikerketa nahitaezko dira, nazioartekotze bidean. Legegintzaldi bat baino gehiagorako erronka, bistan denez. Bitartean, pixkanaka baina etengabe galduz, higatuz joateko arriskuan gaude.

Kolabo-kontsumoaz

Ekainean Europako hiri nagusietan (Euskal Herrikoetan ez) taxilarien greba deialdi bateratua izan zen, historian lehen aldiz ziurrenik. Uber plataformak egiten dien konkurrentzia desleiala salatu nahi zuten, eta, Streisand efektua deritzon horrekin, inoizko publizitate kanpainarik handiena oparitu zioten euren lehiakide horri. Beste horrenbeste ari da ger-tatzen Kataluniako Generalitateak isun bidez zigortu duen Airbnb moduko plataformekin: nonahi ostatua eskuratzeko aukera eskaintzen dute, norbanakoak harremanetan jarriz eta hotel, pentsio, landetxe eta gainerakoei merkatua janez.

Berrikuntza teknologikoek duten indar (ikuspuntu hone-tatik) suntsitzailearen adierazpen bat gehiago dira aipatu adibide biak. Bere garaian olak, idazmakinak, posta zigiluak edo telefono kabinak (ia) desagertu ziren bezalaxe, kontsu-mitzeko eta harremanetarako moduak ere eraldaketa aldi sakonean daude. Uste baino gertuago ditugu Internet bidez sortu diren bikoteak, oporretarako etxea trukatzan duten

sendiak edo arropa dendan probatuta (edo gabe) Internetez erosten duten lagunak.

Berrikuntzaren gidaritza duenak, oro har, abantaila izan ohi du. Legeak, lobbyak, ohiturak eta beste aurka izan arren, norbanakoari mesedegarri zaizkion gisako aldaketek aurrera egiten dute, aurrez ezarritako lizentziadun eta interes taldeek gatazka piztu eta protesta puztu arren. Talka suntsitzailea gertatzen da tarteka, edo, beste zenbaitetan, industria zaharra teknologia berria bereganatzen saiatzen da, berearen defentsan, hibridazio moduko batean.

Adibidez, banku arruntek Internet bidezko bankuak sortu eta zerbitzuak eskaintzera nola jo duten ikusi dugu. Saialdiok ez dute noski beti arrakasta erabatekorik izaten, eta, nolana den, epe luzerako eragin ukaezinak izaten dituzte sektore bakoitzean. Euskal Herriko banku bulego sarea izango da, urte batzuk barru, eraldaketa horien lekukoetako bat, bidaiaria agentziena izan den legetxe. Hotelgintzan edo garraioan ere, oro har, ez dirudi gauzak lehenera itzuliko direnik.

Gehienok dugun autoko aulki hutsari edo etxeko logela hutsari etekina ateratzeko aukera inoizko handiena eta errazena da gaur egun. Hotel edo taxi sektorearen kalte eta Ogasunaren kezkarri izango da, baina hala da. Baina diskogintza, liburugintza, prentsa idatzia edota argazkilaritza goitik behera aldatu diren bezalaxe, sektoreotan ere ez gara lehenera itzuliko.

Aparretan hazten ari den kontsumo mota horri 'kolaboratzaile' izenlaguna gehitu dionik bada. *Segundamano* egunkaria, kasu, sei urtetan paperetik Internetera pasa eta bikoiztu den negozioa; Bilboko Maiatzak 2 kaleko azokaren, Madrilgo *rastr*-aren edo Parisko *marché aux puces*-en bertsio elektronikotzat jo daitekeena. Taldekako erosketak eta beherapenak sustatzen dituzten Mauka.eu, Colectivia.com edo Groupon ere hor dira.

Urtean %10etik gorako hazkundera erakusten dute gisako hainbat jardunek azken urteetan, eta, aurrera begira ere, merkatu hazkorra eskura dezakete. Dena den, kontsumo

‘kolaboratzaile’ horren atzean, ez da kontsumoaren paradigma aldaketa nabarmen bat atzematen. Lehen herritik herrira stopean egiten genituen joan-etorriak BlaBlaCar.com bidez egin litezke orain, joanaldi askoz luzeagoak ere erraztuz; baina, oro har, ongizatea kontsumoa maximotuz lortzen duten norbanakoak ari dira, ahal teknologiko handiagoz, elkar eragiten, baina norbere hobe beharrez beti ere. Trukearen onuradunak harremanetan jartzea errazagoa eta merkeagoa delako hazten dira trukeok, elkarren interesak lerratzten diren heinean. Hortaz, horri ‘kolaboratzaile’ deitzeak gehiegikeria dirudi, aurrezki garrantzitsuak lortzen dituen arren ez baitu, inondik ere, ‘deshazkundera’ moduko kontzeptuekin edo ekonomiaren ikuspuntu sozialagoekin inongo bateragarritasunik. Norbanakoen aurrekontu muga kudeatze hutsa du atzean, kontsumo alternatiboetarako baliabideak aurreztuz. Gainera, baliabide aurrezki hori sistemak ezarriak dituen baldintza arautzaileen lepotik lortzen da hein handi batean. Lizentziadun ohiko negozioei (taxi edo hotelen kasuan) edo ogasunei erronka latza sortzen diete, horrenbestez. Eta aldean nahia gehi teknologia fabore izanda, fenomenoak geldiezina dela esan liteke. Hortaz, zenbat eta lehenago moldatu (edo ahal den heinean arautu), hobe.

Udan ere ez da giro

Alemania eta Frantziako ekonomiak ere geldotzen, Italiakoa lez; Espainiako zor publikoa bilioi eurotik gora; KPI zero azpitik Hego Euskal Herrian ere. Horratx udako giroaren adierazgarrietako batzuk. Euskal ekonomiaren bezero nagusiak ez dabilta euren onenean, eta, ingurumari horretan, Euroguneaz harago saltzen saiatzea beste erremediorik ez da euskal enpresentzat, adabaki gisa bederen.

Nolanahi den, euro sendoak Euroguneari prezio egonkortasuna ekarri dion arren, denbora luzeegiz inflazio aurreikuspenak zero inguruan finkatuz gero, Japoniako deflazioa

eta hamarkada galdua gogorarazten duten ezaugarriak pilatu ditzake EBZren menpeko Europak. Eta, horren guztia-
ren aurrean, egiturazko erreformen alternatiba baino ez du
uzten egungo Eurogunearen arkitekturak, alegia, langileen
baldintzen txartzea, modu politikoki ez zuzenean esanda,
lehiakortasuna helburu.

Aurreko horri tokian tokiko hauteskunde egutegiak gehi-
tuta, neurri bateratu eta koordinatuak hartzeko zailtasuna
ere bistakoa da. 🌱